

ЛЕКЦІЯ 12 (30) ПЕРША ГРУПА КРИТЕРІЇВ

В цій лекції ми постараємося розглянути коротко особливості, що має Біблія, але їх можуть мати й інші книги, написані людьми. Найбільш глибоке й найґрунтовніше висвітлення цих питань можна знайти у статтях чи книгах Нормана Гайслера «Звідки ми знаємо, що Біблія – Слово Боже?»

Отже, **перший критерій** – Біблія називає себе, що вона є Слово Боже. І коли ми перелічували ці критерії, то було сказано, що книга, що претендує на статус Слова Божого, Об'явлення Бога, має говорити прямо і чітко, що вона є Слово Боже. І ми бачимо, що автори книги протягом всієї книги як на своїх перших, так і останніх сторінках стверджують, що вони передають Боже Слово, які не просто пишуть від себе. Зокрема, сила-силенна таких фраз, що трапляються нам при читанні Біблії: «Так каже Господь!» І ось в Єремії 26 розділі 2 вірші, можливо, це ключовий такий вірш, що можна тут навести: *«Так говорить Господь: Стань на подвір'ї Господнього дому, і будеш говорити всім Юдиним містам, що приходять на поклін до Господнього дому, усі ті слова, що Я наказав був тобі, щоб до них говорити, не вбав ані слова.»* Дуже красивий вірш, дуже красива думка. Єремія каже, що «Мені було слово від Бога: «Так говорить Господь!» І книга Вихід, коли перелічує якісь заповіді від Бога, думки від Бога чи накази, чи заборони повторює фразу, ці слова, які говорив Господь. В Новому Заповіті, автор двох послань апостол Петро, роздумуючи над тим, яким чином було передано Об'явлення від Бога людям каже так, *«Бо пророцтва ніколи не було з волі людської, а звіщали його святі Божі мужі, проваджені Духом Святим.»* Це Друге послання Петра 1:21. Ісус Христос, коли говорив про життя людини, говорив, що *«Не хлібом самим буде жити людина, але кожним словом, що походить із уст Божих.»* Тут важливість не тільки фізичної їжі, але що людина буде жити, її життя залежатиме від того, що Бог каже їй. І ще одна думка, на якій слід наголосити, що в Біблії можна простежити буквально взаємозамінність: що каже Біблія, те каже Бог і навпаки. І можна навести дві фрази лише. Перша записана в Бутті 12:1-3 вірші *« І промовив Господь до Аврама... І благословляться в тобі всі племена землі!»* Пізніше, в Новому Заповіті, в Галатах 3:8 апостол Павло нагадуючи цю фразу, каже так: *«І Писання, передбачивши, що вірою Бог виправдає поган, благовістило Авраамові: Благословляться в тобі всі народи!»*. Буквально кілька фраз: *«І промовив Господь до Аврама... І благословляться в тобі всі племена землі!»* і Писання каже: *«І благословляться в тобі всі племена землі!»* Інакше кажучи, те, що каже Біблія, те каже Бог і навпаки. І апостол Павло, розмірковуючи про особливе становище єврейського народу в Божому плані спасіння каже, що є привілей бути юдеєм, бо їм довірено Слово Боже. Цікава думка – їм доручено Слово Боже. Іншими словами, ось те Об'явлення, що ми знаємо під Старим Заповітом названо Словом Божим, і в Новому Заповіті ми бачимо те ж зауваги, відсилачі на те, що це Слово Боже, як і інші Писання. Коли Петро

називає листи апостола Павла і багато іншого. Тому ми можемо чітко сказати, що Біблія недвозначно називає себе Словом Божим. Тобто, нам не треба здогадуватися чи будувати здогади у цьому напрямі. Це перший критерій, Біблія проходить тут випробування, справді вона називається Словом Божим.

Друга характеристика книги, що претендує на статус Слова Божого – це характеристика, що ця книга повинна бути історично точна та достовірна. І тут я хочу підкреслити, як пише Норман Гайслер та інші автори, мені подобаються «Неспростовні свідчення» Джоша Макдауела, в які сказано, що Біблія доволі точна історично. І Святе Письмо містить не тільки якісь такі собі філософські роздуми чи богословські терміни, доктрини, що аж ніяк не пов'язані з реальним життям, історією. Ні, навпаки, Біблія – це дуже історична книга. Християнство – це справді історично. Бо християнство спирається не на якісь ідеї, християнство спирається на події, факти, що були історичними подіями. Будує свою уяву про світ, про Бога, спираючись ось на ці факти. Богословські твердження Писання дуже тісно пов'язані з історичними подіями. Як, наприклад, апостол Павло каже, що якби воскресіння Ісуса Христа не було б, Перше послання до Коринтян 15 розділ, 17 вірш, що якби не було б фізичного воскресіння Христа, то наша віра, то всі наші вірування не мали б жодного сенсу. Погляньмо, чому ми можемо стверджувати, що Біблія історично точна і достовірна. По-перше, ми можемо спостерегти, що історичні описи, відсилачі, цитати, інформація, що подає Біблія, отримали доволі чудові підтвердження завдяки археологічним дослідженням. Було чимало спроб через археологію показати помилковість Біблії, висміяти десь, якісь уривки Писання, які щось кажуть про історію, якісь історичні події. Але абсолютно всі ці спроби зазнали фіаско, розсипалися і, навпаки, ті люди, які упереджено підходили до Біблії, займаючись археологією, раптом ставали на бік Біблії. Дивувалися, наскільки Біблія дивовижна точна. Тут я хочу навести те, про що каже Норман Гайслер. Він пише про одного археолога, Вільяма Ремсі, одного з тих археологів, які від початку вважали Біблію збіркою мітів і легенд, але займаючись археологічними дослідженнями, прийшов до переконання, що Біблія не тільки історично достовірна, вона йде далі – вона є Словом Божим, Книгою, що міняє життя. Зокрема, про що Ремсі каже? Він під час своїх археологічних досліджень знайшов такі дивовижні моменти, докази точності біблійних оповістей. Це його немало здивувало. І він зазначає, що на нього сильне враження справило книга Дій святих апостолів, що написана Лукою. І ось він уважно, докладно, точно почав розбиратися до найменших дрібниць. І справді, здивувався, що Лука неймовірно точний, як історик до найменших дрібниць. Наприклад, Лука доволі точно називає солунських правителів начальниками міста. Здавалось на початку, що це якась абсурдна фраза, хоч потім було підтверджено археологічними знахідками. Галліона – проконсула Ахаї, правителя Кіпру – проконсулом, а головну офіційну особу острова Меліта Публія – начальником острова. І хоча ці титули спочатку були висміяні, а потім заперечені, але неодноразово були підтверджені чисельними грецькими, римськими

написами, що були виявлені під час археологічних досліджень. Отже, Рамсі змінив свою думку, і він каже буквально, що Лука – першокласне джерело, і якщо Біблія точна в історичних фактах, то нам не варто ось так упереджено вважати, що вона в інших питаннях не буде точною. Ведучи мову далі про точність тексту, можна сказати, що є й інші археологічні знахідки, що підтверджують інформацію, записи про культурне тло чи ті події, що відбувалися при написанні книг. Цікаво, що в Новому Заповіті згадано про перепис населення, що проводили за імператора, цезаря Августа, його згадує Лука, і його підтверджено стародавніми латинськими написами. Також і тоді, коли Новий Заповіт згадує римського правителя, прокуратора Юдеї Понтія Пилата, то було знайдено латинську меморіальну дошку, що згадує саме прізвище «Понтій Пилат, прокуратор юдейський». І навіть ідея про те, що коли помер Ісус Христос, могилу було опечатано, було знайдено Назаретський декрет, якого було видано за розпорядженням цезаря, який суворо забороняв роздроблення могил, погрожуючи смертною карою тим, хто не послухав його наказу. І ось якраз, наприклад, акцентується десь сороковим роком після Різдва Христа, і, можливо, цей декрет це наслідок того указу, що було видано, щоб охороняти домовину Ісуса Христа. І кажучи про якісь нюанси варто згадати і про саму Особу Ісуса Христа. Якщо вся Біблія про Ісуса Христа, я пізніше про це скажу ще. Старий Заповіт каже про прихід Христа, пророцтва про Ісуса Христа. Новий Заповіт про опис того, як Ісус Христос прийшов і значення Його приходу. А чи є якісь інші згадки про Ісуса Христа поза Біблією? Що цікаво, що чимало нехристиянських літературних джерел, що датуються дуже ранніми датами, сімнадцять документів приблизно I-II століть містять близько десяти подробиць життя, науки та смерти Христа. Стверджують те, що воскресіння Христа, це було доволі поширене вірування для послідовників Христа. І перелічують буквально деякі моменти віровчення християн. Інакше кажучи, нехристиянські літературні джерела згадують Христа і християн. І дуже багато римських, юдейських джерел, якісь гностичні джерела. І тут варто сказати, що документи Нового Заповіту були написано ще за життя очевидців, і природньо, що якби Новий Заповіт було б видумано, фрази, інформація були б перекручені, то звісно, що очевидці цих подій могли б заявити вголос і якимось змінити чи вплинути на те, що могло бути висміяно або не приймалися свідчення християн. Але якраз, коли апостол Павло пише про воскресіння Христа, він пише, що чимало свідків ще живі, він перелічує їхні імена, він каже, щоб пішли і поговорили з ними, вони справді можуть підтвердити те, що я кажу. І тут можна говорити доволі довго. Але навіть і того, що ми сказали, можливо якісь нюанси, які були тут наведені, їх достатньо, щоб у рамках нашого курсу і лекції стверджувати, що Біблія справді заслуговує на повагу як історичне джерело. І навіть до найдрібніших подробиць, найдрібніших фактів вона справді правдиво передає в цих питаннях, в питаннях історичних якихось фактів. То, звісно, що нам потрібно бути дуже упередженими, щоб казати, що справді так, що Біблія – це так, але щодо іншої інформації – вона неправдива.

Тож, Біблія проходить і цей критерій при випробування, що вона містить справді достовірну історичну інформацію.

Третього критерію, якого б я хотів торкнутись – це довір'я авторам Біблії. Якщо автори Біблії вчинили якісь учинки або вони стверджували щось чи поводитися якимось чином, то дискредитували б себе як шанованих людей, або правдивих людей. Але біблійні автори кажуть, що джерелом їхнього знання був Бог, і зауважте, ось яку гучну заяву вони оголошують. І звісно, що якби цих людей було спіймано на неправдивому свідченні, або на ошуканстві, то варто було б їм не вірити. Погляньмо, що можна сказати про авторів Біблії, зокрема, що можна сказати про їхню чесність. По-перше, що в науці чи до чого закликають автори Нового Заповіту ми можемо бути здивовані, наскільки вони проповідують найвищі етичні норми. Буквально, вони кажуть, що важливо не чинити брехні, говори правду кожен своєму ближньому, вони кажуть про відповідальність за слова тощо. Цікаво, що їхня чесність підтверджена їхніми супротивниками. Є лист Плінія молодшого, правителя Понту та Витфагії, якого він написав імператору Траяну. Але він противник християнства, він той, який утискував християн, і він пише наступне, описуючи християн: «Вони стверджували, що вся їхня провина і помилки полягали в тому, що вони в усталений день збиралися до схід сонця, оспівували, чергуючись, Христа, як Бога. І присягаючись, зобов'язувалися не чинити злочинів, а стримуватися від злочинства, крадіжництва, перелюбу, порушення слова, відмови виявити довірене.» Ось такими словами Пліній молодший описує християн, християнство, керівників християн. Справді, якщо вороги про тебе кажуть так, то варто з цим рахуватися. І тут варто відзначити, що автори Біблії дуже дорого заплатили за вірність Слову Правди. Тобто, якщо вони щось стверджували, і навіть перед загрозою смерті, страти, вони не відмовлялися від своїх переконань. Ми читаємо, що чимало було переслідувано, сиділи у в'язницях, Петро, інші апостоли. Хоча Біблія про це не оповідає, але більшість з них прийняли мученицьку смерть за своє свідчення про Христа. Павло пише, що він був у в'язниці, і що він готується, буквально незабаром його буде вбито, і він пише в 2 Тимофію, 4 розділі 6-8 вірші, і в 2 Петра, Петро про це каже. І Біблія закликає: «Будь вірний до смерті». Звісно, що хтось може заперечити, що люди бувало вмирили й помилково за якісь твердження, що вони вважали за правду. Але зауважте. Що людина повинна вірити, що це правда, можливо, що він помиляється. Але якщо ці люди були неправдомовці, чи можна комусь свідомо загинути заздалегідь за неправдиву ідею чи твердження. Обман заради користи. І ти перед лицем смерті розумієш, що тобі немає жодного позитиву, ніхто не буде дотримуватися свідомої неправди. А ось біблійні свідки були готові загинути за правду, що проповідували, за віру, яку вони сповідували. Вони стояли твердо на тій позиції, що це послання походить від Бога, що це справді Слово Боже. І з цим слід рахуватися. І чому вони були в цьому переконані? Та тому, що вони самі були свідками цих подій. Наприклад, Матвій та Іван були самі очевидцями, вони

ходили з Ісусом Христом; Іван Марко писав зі слів Петра, який був самовидцем подій. Лука, цікава особа, який пише, що він провів дослідження на підставі свідчень очевидців і він зібрав цю інформацію, і будучи освіченою людиною, він був справді величний історик. Насправді, автори книг Нового Заповіту заслуговують на довіру: вони або очевидці, або ретельні дослідники, і чимало з них у своєму житті заплатили велику ціну за свої переконання, доводячи тим самим, що вони свідомо не обманювали, а були твердо переконані в тому, що вони проголошують правду. Отже, Біблія витримує і перевірку третім критерієм, що автори Біблії заслуговують на повагу.

У нас є ще кілька хвилин. Розгляньмо **четвертий критерій**, що свідчить про єдність Біблії, чи є Святе Письмо цілісним твором, чи не заперечує вона сама себе? Біблію було укладено в різні часи, різні люди, з різним життєвим досвідом, соціальним становищем, багатством, освітою. І коли починаєш читати Біблію, починаєш бачити, наскільки вона цілісна, наскільки вона єдина у своєму вченні, наскільки вона від початку й до кінця оповідає про щось одне. І Норман Гайслер і Джош Макдауел перелічують силу таких критеріїв, що Біблію писали принаймні протягом п'ятнадцяти століть, складається із 66 книг, близько сорока авторів різних станів, різних часів, життів їх писали; написані на трьох мовах: на грецькій, єврейській та арамейській. В ній обговорюють сотні різних тем, написана в різних літературних жанрах: є поезія, історія, вчення, повчання, притча, алегорія, пророцтво, епос. І водночас, незважаючи на цю пістрявість, Біблія разюче цілісна. Біблія від Буття до Об'явлення каже про одну й ту ж драму, що розгортається на її сторінках. Тобто, від втраченого Раю до Раю набутого, від початку всього, що існує до кінця історії, кінця віків всього, що існує, фізичного світу. Біблія буквально просякнута оцією центральною темою – це Особа Ісуса Христа. І як я вже казав, в Старому Заповіті ми бачимо очікування Христа, в Новому Заповіті ми бачимо прихід. Старий Заповіт провіщає Христа, Новий заповіт записує Христа. Старозаповітні очікування Христа в Новому Заповіті перетворюються вже в історичний факт. Можна буквально процитувати те, що пише Норман Гайслер. І ось крізь Біблію проходить головна думка – чому Особа Ісуса Христа центральна? Тому що, Особа Ісуса Христа є розв'язанням головної проблеми людства – це проблема гріха. І розв'язання цієї проблеми – це взаємини з Ісусом Христом. І щоб зрозуміти цю гідну подиву єдність, є така пропозиція порівняти Біблію з книгою на будь яку іншу тематику, візьмімо, наприклад, книгу, яка б описувала будову всесвіту. Уявіть собі, коли б ця книга була написана протягом п'ятнадцяти століть сорока різними людьми, як би вона відрізнялася б у першого автора в його погляді та розумінні цього світу, і як би він відрізнявся від авторів сьогодні, які між собою сперечаються про одні й ті ж явища. А Біблія вже протягом століть каже про найглибші теми настільки точно, які ми більш докладно розглянемо пізніше ще. Що дивовижно, що ми бачимо, що протягом п'ятнадцяти століть за написанням цієї книги стояв один Розум.

І останній критерій, буквально коротко скажу, не буду все перелічувати. Чи можемо ми бути впевнені в тому що ми маємо точну копію оригіналу. І я хотів би сказати так, що ви дуже благословенні тим, що Бог потурбувався засвідчити нам це.

1948 року в Кумранських печерах один пастух знайшов чудово збережені рукописи Старого Заповіту. Деякі дослідники Біблії якраз кажуть про те, що це були тексти, які містили помилки. Їх просто заховували, а не знищували. І ось ці манускрипти пролежали близько 2000 років, і коли вони були віднайдені, у науковців виникла можливість порівняти наскільки точно зберігся текст Старого Заповіту за той час, коли сувої Мертвого моря були сховані від людських очей. І що ж виявили вчені? Вони виявили, що 95% тексту слово в слово збігається зі стандартною єврейською Біблією, що ми маємо сьогодні в руках. А п'ять відсотків головним чином містяться в очевидних описах, варіантах написання одного й того ж слова. Вони, по-суті, зовсім не змінюють донесійну інформацію. Це був дивовижний факт. А як же ж щодо Нового Заповіту? – ви можете запитати. Адже Кумранські сувої стосуються лише Старого Заповіту. Ми можемо сміливо стверджувати, що 99% тексту Нового Заповіту ідентичні тим оригінальним копіям, які були раніше. І ось 1% належить тільки якимось технічним прогалинам артиклів, які за його відсутності не змінює змісту тексту. Ми можемо бачити, що стосовно Нового Заповіту є певні види розбіжностей, що належать різним варіантам написання, але якщо подивитися інші паралельні місця або цитати, то оригінальний текст можна відновити. І до того ж ми бачимо стільки цитат Нового Заповіту в інших книгах, то ми можемо відновити весь Новий Заповіт, навіть тоді, коли б його оригінал він було утрачено. Я хотів би сказати, що проміжок часу написання між оригіналом і тими копіями, що ми маємо сьогодні – найменший фрагмент часу це 25 років. Фактично, 25 років от оригіналу ми маємо копію, і десь 100 – 150 років до майже повного тексту, і 250 років до вже повного тексту. І жодна інша книга з античної класики навіть і близько не стоїть. Якщо в нас є близько 5 тисяч стародавніх копій, ми бачим, що тільки кілька десятків копій є інших історичних книг, яким найближче десь 500 років від оригіналу до копії. Це абсолютно великий проміжок часу, це провалля, що неможливо якось переступити і твердо якось сказати, що текст не зазнав якихось змін.

Не буду тут багато говорити, це можете прочитати самостійно або передивитися у конспекті прочитати цю статтю, але ми твердо можемо сказати, що Біблія проходить усі ці п'ять критеріїв, тестів на те, що вона є книгою, що є записаним Божим Об'явленням. П'ять критеріїв, які можуть мати і людські книги, які претендують на Слово Боже. Але в наступній лекції ми розглянемо п'ять інших критеріїв, які може мати лише Слово Боже. І Біблія з честю проходить і це випробування.